

Millennieskiftet i repris?

Mycket är annorlunda – men det finns också likheter mellan hösten 1999 och hösten 2025. Ekonomer pratade till exempel för drygt 25 år sedan om ett nytt sorts ekonomiskt system, som ställde vedertagna ekonomiska ”lagar” om ordningen mellan lönsamhet och tillväxt på huvudet. Idag talar man om ”a new world economic order”, där föreställningen om betydelsen av fri handel och låga tariffer ersatts av en de-globaliseringsagenda, där regioner och enskilda länder sätts främst.

Hösten 1999 dominerades börserna av det som kallades dotcom-bolag och bolag verksamma inom den nya digitala informationstekniken. I New York hette de till exempel Microsoft och IBM och Yahoo; i Stockholm fantasifulla namn som Framtidsfabriken och Icon Medialab. Idag, hösten 2025, heter de Nvidia, OpenAI eller Tesla (och de svenska bolagen Klarna och Spotify). Dessa bolag – och några få till – är stora som mindre länder och börsutvecklingen, precis som 1999, är beroende av hur dessa få företag går. Nu, liksom då, ryktas det om konstiga internaffärer som blåser upp balansräkningar och vinster. Olyckskorpar talade då om en IT-bubbla, med övervärderade företag och därför orimliga börskurser – idag talar vi på samma sätt om en AI-bubbla.

Hos många fanns en specifik teknikpessimism inför millennieskiftet. Det handlade det fenomen som gick under namnet ”millenniebuggen”, och som skulle förflytta världen minst 100 år tillbaka i tiden när klockan slog midnatt på nyårsnatten och flyttade tiden in i ett nytt tusental, något som IT-systemen inte skulle begripa.

Idag finns en liknande, men mer generell, teknikpessimism runt kort- och långsiktiga konsekvenser av AI, och över hur algoritmer tar över arbeten och gör de mänskliga insatserna onödiga. Nu begriper de digitala maskinerna – kanske mer än vi vill. Och framtiden –nu som då – verkar mer hotfull och osäker än lovande.

På den politiska arenan styrdes vid millennieskiftet några av världens mäktigaste länder av ledare som framstod som oberäknliga och med en egen regelbok (en hette Boris Jeltsin). Vid det kommande årsskiftet verkar det se ut på samma sätt – bara namnen är annorlunda.

Men trots allt detta fanns hösten 1999 massor med kapital som sökte verksamheter att finansiera, ju mer annorlunda, oortodoxa, spekulativa de var, desto mer attraktiva var de; så verkar det se ut också hösten 2025.

I min nya bok "Röster från obestämda platser", som utspelar sig just vid millennieskiftet, låter jag huvudpersonen Martinus, beskriva hur situationen var den gången. Martinus har med pengar från avgångsvederlag och goda placeringar startat investmentbolaget Arken, och Arken har just gjort en stor investering i IT-bolaget Dataplaneten AB.

De sista åren på 1900-talet var på det hela taget exceptionella. Den nya, web-baserade, informationstekniken gjorde att företag med en bra idé (men ofta utan inkomster) inom det som affärspressen kallade "den nya ekonomin", redan efter några månader kunde sälja sin verksamhet till andra företag eller professionella ägare. Eller så sålde man till allmänheten via någon av de småbolagsbörser som växte upp. Ofta tog det några år för de riktigt stora pengarna att trilla ut, men redan hösten 1999 fanns det ett antal personer som *cashat in* från sådana försäljningar och hade bankkonton med stora belopp insatta.

Det handlade sällan om de riktigt unga entreprenörerna; de såg inget slut på tillväxten och att sälja nu skulle ju innebära att man gick miste om ofantliga vinster framöver. Men de något äldre, något mer erfarna, kanske något mer desillusionerade cheferna som också gått in med pengar i dessa tillväxtföretag tänkte annorlunda. De hade snubblat över en guldgruva och pengar idag är alltid bättre än pengar imorgon. Så snart tillfälle gavs passade man på att sälja ut sitt ägande.

Så i millenniets sista decennium var läget följande: det fanns en grupp män (och någon enstaka kvinna) i lägre medelåldern som tjänat mer än de rimligen kunde göra av med under resten av livet, men som saknade meningsfulla arbetsuppgifter. Samtidigt innebar deras ekonomiska situation och de nyligen gjorda erfarenheterna av att tjäna snabba pengar, att mer traditionella och högavlönade chefsjobb inte framstod som speciellt attraktiva.

Så hur skulle man då (efter att ha gjort den där jordenrunt-resan, köpt den där lägenheten eller huset, skaffat bilen eller bilarna, båten och tryggt barnens skolgång på rätt privatskolor) som aktiv man eller kvinna i sina bästa år, men inte särskilt eftersökt för nya jobb, fördriva tiden?

Några blev konsulter, eller försökte sig på en karriär i företagsstyrelser. Och upptäckte att det nätverk som fungerat så utmärkt när de själva funnits i det stora företags sammanhang nu var alldeles ointresserat av att träffas för att tala om rådgivning.

Andra hängav sig åt en hobby, som golf eller segling – bara för att upptäcka att inga andra hade tid med en golfrunda en torsdag förmiddag när solen sken (utom de som, precis som man själv, inte hade något bättre att göra och det var ju inte dem man ville träffa).

Några försökte sig på välgörenhetsarbete, kastade sig med stor entusiasm in i den ideella världen, men slocknade när de upptäckte att det enda som egentligen efterfrågades var deras pengar, inte engagemang eller verklig eller påhittad erfarenhet.

De flesta gick och väntade på något meningsfullt.

Så kom Y2K. Och den blåste upp som en såpbubbla. I den bubblan rörde sig konsulter, forskare, politiker och myndighetschefer och de var alla del av en ännu större bubbla som inte bara handlade om ett nytt årtusende och en ny ekonomi utan ännu mer om att förbereda sig för en helt ny värld och en digital revolution som skulle beröra alla delar av samhället.

Med stor entusiasm pumpades pengar in i verksamheter som var kopplade till allt detta.

Prospekt producerades.

Styrelser samlades.

Optionsprogram offererades.

Och i det hysteriska intresset som virvlade upp kring dessa bolag karvade också det lilla bolaget Dataplaneten AB ut en nisch. Ett vanligt förekommande tema i media under våren och sommaren var datasäkerhet. Och det satte – inte oväntat och verkligen inte önskat – strålkastaren på företaget. Med god hjälp av det kapital som Arken ställde till förfogande, hade Dataplaneten AB blivit ett känt namn under det senaste året. På inrådan av en PR-byrå kallade man sig kort och gott för ”DPPC”, eller ibland ”DPPC-koncernen.” Det stod för *Data Planet Protect and Certify* och namnet hade vad byrån kallade en ”myndighetstonalitet.” DPPC hade etablerat sig som en slags auktoritet när det gällde förberedelser inför millennieskiftet, i alla fall inom delar av industri och förvaltning. Det var inte helt klart om den nya ”tonaliteten” var anledningen.